Vooraf

Dit is het pestprotocol van de RSG N.O.-Veluwe. Het doel van dit protocol is om docenten, onderwijsondersteuners, ouders en leerlingen houvast te geven bij de aanpak van pesten, maar ook bij het voorkomen ervan.

Pesten komt helaas op iedere school voor, ook op de RSG. Uit het laatste emovo-onderzoek, een onderzoek naar lichamelijk en geestelijk welbevinden van leerlingen, bleek dat ook nog eens extra duidelijk. Elke docent heeft ervaring met pestgedrag en probeert dit tegen te gaan. Daar is jammer genoeg geen standaardrecept voor. Niettemin denken we dat dit protocol een goed hulpmiddel is bij de aanpak en preventie van pestgedrag.

Bij de totstandkoming van dit protocol, waarbij ook de onderbouwafdelingen betrokken zijn, is gebruik gemaakt van pestprotocollen van andere scholen, in het bijzonder van het Vierde Gymnasium in Amsterdam, het Don Bosco College in Volendam en de Capellenborg in Wijhe.

Jan Kooger

pesten

definitie

We spreken van pestgedrag als dezelfde leerlingen regelmatig en systematisch uitgescholden, gekleineerd, bedreigd of geïntimideerd wordt. Pesten is een vorm van geweld, gericht op de beschadiging van een persoon.

pesten – plagen

Vaak zeggen leerlingen die pestgedrag vertonen, dat het helemaal niet als pesten bedoeld was, maar meer als plagerijtje of geintje. Daarom is het goed het verschil tussen pesten en plagen goed duidelijk te maken. Hieronder volgen vier belangrijke indicatoren om plaag- van pestgedrag te onderscheiden. Deze indicatoren zijn vooral bedoeld om volwassenen te helpen pestgedrag tijdig te herkennen, maar ook leerlingen zullen hiermee het onderscheid tussen plagen en pesten beter kunnen maken.

1. Hoe komt iets aan bij een leerling?

Hoe reageert een leerlingen op een opmerking? Lacht hij vrolijk mee, of wordt hij boos of verdrietig? Ook bij een leerling die meelacht, kan iets overigens harder aankomen dan hij laat merken.

2. Is het gedrag wederkerig?

Twee leerlingen, die elkaar duwen in de gang, duidt meestal niet op pesten. Wanneer het steeds dezelfde leerling is die de andere duwt, is dat mogelijk wel het geval.

3. Is het gedrag relationeel?

Het uithalen van een ‘geintje’ bij een goede vriend(in) duidt meestal niet op pesten; hetzelfde geintje bij een leerling waarvan je helemaal geen vriend(in) bent, is dat veel vaker wel.

4. Is de verhouding gelijkwaardig?

In een gelijkwaardige relatie moet een leerling soms incasseren, en kan diezelfde leerling ook wel een geintje uithalen. Als die verhouding helemaal niet gelijkwaardig is, en een leerling alleen maar moet incasseren, is er in het algemeen sprake van pesten.

vormen van pestgedrag

Pesten kan op allerlei manieren voorkomen. Hoofdkenmerk is het systematische en herhalende van het gedrag.

- Verbaal
    - (uit)schelden
    - (voortdurend) met bijnamen aanspreken
    - vernederen, belachelijk maken, uitlachen

    - treiteren als de leerling zich in de klas moet uiten (bijvoorbeeld bij een beurt in de klas, een presentatie, een groepsdiscussie

- Schriftelijk
    - onaangename of bedreigende briefjes schrijven
    - onaangename of bedreigende sms'jes sturen
    - onaangename of bedreigende mailtjes sturen
    - onaangename of bedreigende taal uiten via chatboxen als MSN of via sociale netwerken als Hyves, Facebook of Twitter
    - opzettelijk onjuiste roddels verspreiden via briefjes, sms, mail, chat of sociale netwerken
- Met beeld
    - foto's manipuleren en via mobieltjes en internet verspreiden
    - filmpjes van pestgedrag maken en die verspreiden via mobieltjes en internet
- Fysiek
    - trekken aan kleding, duwen, sjorren
    - schoppen of slaan
    - krabben en aan haren trekken
    - bespugen
    - wapens gebruiken of er mee dreigen
- Achtervolgen
    - opjagen en achterna lopen
    - in de val laten lopen, klemzetten of –rijden
    - opsluiten
- Uitsluiten
    - uitsluiten bij groepsopdrachten, gymmen/sporten
    - nadrukkelijk niet uitnodigen bij (klassen)feestjes
    - negeren en doodzwijgen
- Stelen en vernielen
    - afpakken van schoolspullen, schooltas of kleding
    - schoolspullen of – tassen naar buiten gooien
    - schoolspullen of –tassen laten verdwijnen, bijvoorbeeld in prullenbakken of ergens buiten
    - fiets beschadigen, banden lek prikken
- Afpersen
    - dwingen om geld of spullen af te geven
    - afdwingen om iets voor de pester te doen

Uiteraard is dit geen uitputtende lijst, maar hij maakt wel duidelijk waar we aan denken bij pestgedrag.

gevolgen

Een klimaat waarin gepest wordt, tast iedereen aan. In een klas waarin gepest wordt, kan elke leerling slachtoffer worden. Die wetenschap zorgt er voor dat leerlingen niet goed durven in te

grijpen, omdat ze bang zijn zelf het slachtoffer te worden. Er ontstaat vaak een sfeer waarin het signaleren van pestgedrag als klikken wordt gezien.

Vaak durven leerlingen die gepest worden er lange tijd niets over te zeggen, omdat ze bang zijn dat het daardoor allemaal nog erger wordt. Soms schamen ze zich ook.

hulp

Leerlingen moeten weten dat ze van de volwassenen in de school altijd hulp kunnen krijgen bij het aanpakken van pestgedrag. Vaak zal dat in eerste instantie de mentor zijn. De mentor is op de RSG immers de spil van de leerlingenbegeleiding. Daarom voert de mentor individuele en groepsgesprekken. Daarom let de mentor op de groepssfeer en het functioneren van de leerlingen in de groep. De mentor maakt afspraken met de klas, en zorgt dat die ook nagekomen worden.

Natuurlijk kan een leerling ook altijd bij andere volwassenen terecht. Soms praat een leerling net iets gemakkelijker met een andere docent dan de mentor, met een conciërge, met een vertrouwenspersoon of met een vrijwilliger in de mediatheek. Alle volwassenen op de school nemen signalen over pesten serieus, en helpen leerlingen bij het zoeken van de juiste hulp.

Rollen van leerlingen

Hoewel pesten op veel verschillende manieren kan geschieden, onderscheiden we toch een aantal vaste rollen:

1. de gepeste leerling, het slachtoffer

In wezen kan elke leerling het slachtoffer van pesterijen worden. Er is immers altijd wel een reden te vinden om iemand te pesten: uiterlijk, gedrag, (vermeende) seksuele voorkeur, het (niet) beoefenen van een bepaalde sport, een bijzondere hobby, heel goed zijn in bepaalde vakken of juist niet, een ander accent dan de anderen, enz.

Vaak zijn gepeste leerlingen sociaal minder handig dan andere leerlingen. Ze kunnen niet altijd adequaat reageren op pestgedrag. Ze reageren bijvoorbeeld nauwelijks, of juist weer veel te heftig.

2. de pester

Pestkoppen dwingen hun populariteit af door stoer gedrag, en door zichzelf als sterk neer te zetten door anderen te kleineren. Het komt regelmatig voor dat een pester vroeger slachtoffer is geweest. Daar is uit af te leiden dat een pestkop vaak zijn eigen onzekerheid overschreeuwt.

Het komt regelmatig voor dat een pester zich niet schuldig voelt, omdat naar zijn idee het slachtoffer er om vraagt gepest te worden. Toch zijn pesters zelden uitsluitend gewetenloos en wreed . In de meeste gevallen ligt er een diepere oorzaak onder het pesten. Bijvoorbeeld:

- een problematische thuissituatie
- een voortdurende machtsstrijd in de klas
- een gevoel van incompetentie op school
- onzekerheid over de eigen seksuele voorkeur

3. De rest van de groep

In de klas ontstaan vaak ook weer allerlei rollen. Sommige leerlingen ontpoppen zich als meepester of meeloper: ze willen graag bij de pester horen, al was het maar omdat ze dan zelf niet gepest worden. Anderen proberen zich zoveel mogelijk afzijdig te houden; ze durven niet in te grijpen omdat ze bang zijn zelf het slachtoffer te worden. Sommige leerlingen durven het wel op te nemen voor de gepeste. Zij helpen graag, en roepen daarmee vaak respect van andere leerlingen op.

De aanpak

De RSG hoort voor elke leerling een veilige plaats te zijn. Elke leerling van onze school hoort zichzelf te kunnen zijn, onafhankelijk van huidskleur, uiterlijk, geloof, handicap, seksuele voorkeur, talent, hobby, enz. Leerlingen en personeel behoren op een respectvolle manier met elkaar om te gaan. Dat is het kenmerk van het openbaar onderwijs, zoals wij dat voorstaan.

Daar hoort een duidelijke aanpak van pestgedrag bij.

Uitgangspunt daarbij is dat alle betrokkenen (docenten, onderwijsondersteuners, ouders en leerlingen) pesten als probleem zien en dat alle partijen zoveel mogelijk worden betrokken bij het vinden van een oplossing.

Onze school kiest daarbij zo veel mogelijk voor de steungroepaanpak. Bij deze aanpak wordt binnen de klas waarin een pestprobleem speelt, een breed samengestelde steungroep gevormd. Deze steungroep denkt na over oplossingen voor het pestprobleem in de klas, en krijgt daarbij zo veel mogelijk verantwoordelijkheid. In de steungroep zitten zowel pesters, helpers als neutraleleerlingen.

1. De RSG neemt zijn algemene verantwoordelijkheid:

- de school werkt aan een schoolcultuur en sfeer waarin de veiligheid van alle bewoners (leerlingen, docenten, onderwijsondersteuners en vrijwilligers) voorop staat
- de school neemt glashelder stelling tegen pesten
- de school zorgt ervoor dat alle personeelsleden die direct met leerlingen werken voldoende informatie hebben over het signaleren van pesten en pesten in het algemeen
- de school zorgt voor een goed geoutilleerd zorgcoördinaat en expertisepunt/bureau leerlingenzaken, waar in extra expertise op het gebied van pesten is voorzien

2. De RSG biedt steun aan de gepeste:

- de leerling kan bij de mentor, of desgewenst bij een ander personeelslid, zijn verhaal kwijt en wordt serieus genomen; in alle gevallen wordt met de mentor overlegd.
- wanneer de leerling zijn verhaal in eerste instantie met de vertrouwenspersoon bespreekt, wordt in overleg met die vertrouwenspersoon bepaald of, en zo ja wanneer de mentor wordt ingeschakeld
- er wordt uitgezocht wat er precies is gebeurd en nog gebeurt
- met de gepeste wordt overlegd over mogelijke oplossingen
- er wordt zo via het IZAT nodig hulp ingeroepen van een leerlingenbegeleider
- er kan aan de gepeste leerling het aanbod worden gedaan om een sociale vaardigheidstraining te volgen, om zo de weerbaarheid te vergroten. Daarmee wordt nadrukkelijk niet de oorzaak van het pesten bij de gepeste gelegd.
- er wordt zo mogelijk gewerkt met de steungroepaanpak. Bij deze aanpak wordt een breed samengestelde steungroep geformeerd, die oplossingen bedenkt voor het pestprobleem. Aanvankelijk gebeurt dat zonder de gepeste, in tweede instantie met de gepeste.

3. De RSG biedt steun aan de pester

- de pester wordt, door de mentor, door een leerlingenbegeleider of iemand vanuit het zorgcoördinaat/bureau leerlingenzaken geconfronteerd met zijn gedrag en de gevolgen hiervan voor de pester
- er wordt geprobeerd de achterliggende oorzaak van het pestgedrag boven water te krijgen
- de pester krijgt hulp aangeboden bij het veranderen van zijn gedrag

4. De school betrekt de klas bij het oplossen van het pestprobleem

- de mentor bespreekt met de klas het pesten, en bespreekt de rollen van leerlingen daarin
- er wordt zo mogelijk gewerkt met de steungroepaanpak. Bij deze aanpak wordt een breed samengestelde steungroep geformeerd, die oplossingen bedenkt voor het pestprobleem. Aanvankelijk gebeurt dat zonder de gepeste, in tweede instantie met de gepeste.

5. De school biedt steun aan de ouders van de gepeste en de pestkop

- ouders van een gepest kind worden serieus genomen; zij kunnen hun verhaal doen
- ouders die daarom vragen, kunnen informatie en advies krijgen over pesten en de manieren waarop dit kan worden aangepakt.
- er wordt samengewerkt tussen school en ouders om het pestprobleem aan te pakken
- zo nodig worden ouders doorverwezen naar deskundige ondersteuning, via het IZAT of EZAT.

Volwassenen: wie doet wat

vakdocenten

Vakdocenten hebben vooral een signalerende rol. Wanneer zij pestgedrag waarnemen of redenen hebben om pestgedrag te vermoeden, wordt er van hem verwacht hierop adequaat te reageren en melding te doen aan de mentor van de gepeste en pester.

mentor

- De mentoren van klas 1 en 2 besteden in de mentorlessen structureel aandacht aan pestgedrag, juist wanneer er geen concrete aanleiding voor is. Zo nodig maakt de mentor afspraken met de klas, in de vorm van klassenregels of een pestcontract (zie bijlage 1). De rollen van leerlingen (gepeste, pester, meelopers, helpers, afzijdigen) worden besproken.
- Wanneer het pesten plaatsvindt, praat de mentor met de gepeste om een goed beeld van de situatie te krijgen. Zo nodig verzamelt hij via andere leerlingen extra informatie.
- De mentor legt contact met de ouders van de gepeste leerling en de pestkop, vooralsnog om informatie compleet te krijgen, en om ouders om steun te vragen bij de aanpak.
- De mentor formeert een steungroep, samengesteld uit pester(s), helpers en afzijdigen. Die groep krijgt de opdracht oplossingen voor het probleem te formuleren. De groep kan ondersteund worden door een expert via het IZAT/bureau leerlingenzaken.
- De steungroep bepaalt mede wanneer en hoe de mentor het gesprek met de klas voortzet.
- Wanneer de pester ook na interventie van de steungroep zijn pesterijen voortzet, zorgt de mentor voor een passende straf, eventueel in overleg met bureau leerlingenzaken en/of de afdelingsleider.
- De mentor noteert in het logboek van Magister welke afspraken zijn gemaakt met gepeste en pester.

izat/blz

- Wanneer de mentor behoefte heeft aan steun bij de aanpak van het pesten, kan hij terecht bij het IZAT en het bureau leerlingenzaken. De zorgcoördinator en de coördinator van het BLZ bepalen in collegiaal overleg waar en hoe gepeste en pester het beste geholpen kunnen worden. Daar kunnen overigens ook sancties bij horen.
- De mentor kan ook advies van IZAT en BLZ over de te volgen aanpak krijgen.
- Via IZAT of EZAT kan hulp voor gepeste, pester of ouders ingezet worden.

ouders

- De rol van ouders bij het oplossen van pestproblematiek is cruciaal. Wanneer ouders het probleem niet serieus nemen, wordt een oplossing bijzonder moeilijk.
- Ouders die vermoeden of merken dat hun kind gepest wordt, of juist aan het pesten is,nemen altijd contact op met de school, in eerste instantie met de mentor.
- Ouders van pesters bespreken met hun kind het pestprobleem. Ze proberen achter demogelijke oorzaak te komen, en die zo open mogelijk te bespreken.

- Ouders van gepeste kinderen zoeken met hun kind naar een oplossing. Aandacht is enorm belangrijk, maar vooral op een positieve manier. Het is verstandig het kind te laten weten dat er een eind aan het pesten zal komen.

Uit de omschrijving van alle rollen en activiteiten zal iedereen kunnen afleiden dat voor de RSG N.O.-Veluwe pestgedrag onaanvaardbaar is. De gevolgen van pesterijen voor de gepeste leerlingen kunnen enorm groot zijn. In een school, waarin de aanpak van pesten een gezamenlijke verantwoordelijkheid van personeel, leerlingen en ouders is, zal er minder gepest worden. Zo'n school willen wij zijn.

Dit protocol kan daaraan bijdragen.